

Розділ ІХ

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ НА ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСАДАХ

ПОДЦЕРКОВНИЙ О. П.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувачка кафедри господарського права і процесу,
доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України

ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ СТИМУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Обсяги експорту продукції завжди вважаються показником розвитку економіки країни, позаяк призводять до збільшення виробництва цієї продукції, зайнятості населення, додаткового поступлення валютної виручки, що забезпечує конвертованість національної валюти та стабільність її курсу тощо. Ось чому завдання стимулювання експорту стає вагомим елементом державної економічної політики.

Попри це завдання, в Україні останнього часу здебільшого реалізується підхід до лібералізації та дерегуляції умов ведення бізнесу. Але цього є явно недостатньо для побудови експортоорієнтованої економіки.

Як вірно відзначають експерти-економісти, в теорії експортоорієнтована стратегія розвитку має забезпечуватися за рахунок повної лібералізації торговельної політики, проте на практиці цього недостатньо. «Щоб експорт сприяв збільшенню ВВП, необхідно забезпечити додатковий стимул. Зокрема, у вигляді довгострокових позик та короткострокового рефінансування кредитів, податкових канікул чи зменшення податків, звільнення від сплати мита на імпорт, що використовується для виробництва експортної продукції, тренінгів з інтернаціоналізації бізнесу, створення вільних економічних зон та ін. Іншими словами, експортний бум не відбудеться виключно за рахунок лібералізації та дерегуляції» [1].

Крім того, експорт сировини, що становить лівову частку, українського експорту не може вважатися основоположним. І не лише тому, що відбувається у спосіб, що виключає «Виробничо-перероблювальну»

додаткову вартість, але й тому, що є нестабільним у силу частих цінових коливань на сировинному ринку та відсутності потенціалу приросту на рівні 4–7 %, яких конче потребує Україна задля подолання економічного відставання від сучасних європейських країн.

У цьому контексті юристи-господарники мають опікуватися впровадженням сучасних засобів стимулювання експортоорієнтованої економіки, побудованої на інноваційних засадах.

Один із вагомих напрямів відповідного стимулювання — вироблення сприятливого інвестиційного середовища та інноваційно-орієнтованих умов ведення бізнесу.

По суті, йдеться про необхідність утворення пільгового — із погляду податкового та звітного режиму — режиму господарювання із вироблення експортоорієнтованої продукції.

На жаль, у державі відсутня системна економічна політика, спрямована на отримання відповідних пільгових режимів. Відсутнє не лише пільгове оподаткування діяльності підприємств, що здійснюють експортоорієнтовану діяльність, що конче необхідне [2], але й ще й різноманітними організаційними обтяженнями щодо адміністрування податку на додану вартість постійно ускладнюється відшкодування податку, сплаченого експортерами продукції.

Внутрішніх ресурсів для побудови експортоорієнтованої економіки недостатньо не лише у зв'язку із браком інвестиційних коштів та високою вартістю кредитних ресурсів, але й з причини високої ризикованої складової інноваційного виробництва, який можуть собі дозволити лише великі транснаціональні компанії. Отже, залучення інвестицій від цих компаній є найбільш реалістичний спосіб. Але в умовах економічної нестабільності лише факторами дешевизни робочої сили та розвинутого економічного потенціалу важко залучати іноземні інвестиції, позаяк аналогічні режими надають безліч інших країн.

Тому варто, вивчивши зарубіжний досвід, йти одночасно двома шляхами: спрощенням умов ведення бізнесу та правовим стимулюванням інноваційного виробництва, що проявлятиметься у заохоченні виробників з будь-яких країн-походження інвестувати капітали саме у розвиток інноваційної продукції.

На жаль, в Україні досі не ухвалено інноваційний кодекс, розроблений науковцями НАПрН України. Скасовані пільги для інноваційних структур та інноваційних проектів, спеціальних (вільних) економічних зон, що могли б виступити територіями залучення інноваційного капіталу. Не вирішені питання правової організації венчурних компаній.

При цьому продовжують лунати популістичні ідеї на кшталт «прожктерських» пропозицій щодо скасування Господарського кодексу України, який надає інвесторам хоч якусь уяву про систему складного господарського законодавства нашої держави, чи скасування державної рестрації іноземних інвестицій, яке нібито заважас іноземним

інвесторам, хоча реєстраційні процедури є формальними та не викликають складності на практиці.

Усе це демонструє слабке теоретичне обґрунтування економіко-правових кроків на шляху реформування держави. Науковці відповідних профілів майже не залучаються до законопроектної роботи, що само по собі виступає доказом низького рівня процедурної ланки підготовки значимих для економіки законопроектів.

Разом із тим, у світовій економічній думці напрацьовано величезний матеріал щодо методів стимулювання експорту [3, 4]. Сьогодні їх потрібно оформити у вигляді державних програм, а вже згодом — законопроектів, позаяк зазвичай відбувається нормотворча діяльність без попереднього етапу програмування державної економічної політики, у тому числі із урахуванням Закону України «Про основні засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

Без налагодження відповідного підходу у сучасній законопроектній роботі розраховувати на вироблення системних заходів щодо побудови експортноорієнтованої економіки на інноваційній основі не доводиться.

Список використаних джерел

1. Аврамченко К. Проект Україна: стрибаючий тигр чи повзуча черепаха? [електронний ресурс] – режим доступу: <http://ises.org.ua/analitika/ekonomichnii-analiz/proekt-ukrayina-stribauchii-tigr-chi-povzucha-cherepaha>.
2. Литвиненко Є. О. Податкове стимулювання розвитку промислового виробництва / Є. О. Литвиненко // Фінанси України. – 2004. – № 4. – С. 69–75.
3. Вахненко Т. П. Роль науково-технічної і промислової політики держави у формуванні нової моделі національної конкурентоспроможності / Т. П. Вахненко // Економіка і прогнозування: науково-аналітичний журнал. – 2006. – № 1. – С.42–60.
4. Ковальчук-Швецова М. Б. Основні форми та методи стимулювання експорту продукції машинобудівних підприємств [електронний ресурс] – режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/11967/1/107.pdf>